

Павленко Наталія Григорівна, провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

НЕВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНІ ЯК ПІДСТАВА ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИМИ

Поняття «допустимість доказів у кримінальному провадженні» було законодавчо визначено лише в новому КПК України 2012 року. Відповідно до ч. 1 ст. 86 КПК України, доказ визнають допустимим лише в разі, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Частина 1 ст. 87 КПК України передбачає, що недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією України та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини.

Важливість визнання судом доказу допустимим полягає в тому, що недопустимий доказ не може бути використаний під час прийняття процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд, ухвалюючи судові рішення (ч. 2 ст. 86 КПК України).

У вітчизняній науці кримінального процесу обстоюють позицію, згідно з якою системне тлумачення норм ст. 86–88 КПК України щодо поняття та змісту недопустимості доказів дає підстави для висновку, що в широкому значенні недопустимим є доказ, який: отриманий з порушенням порядку, встановленого КПК України (ст. 86 КПК України); отриманий внаслідок істотного порушення прав і свобод людини (ст. 87 КПК України); стосується судимостей підозрюваного, обвинуваченого або вчинення ним інших правопорушень, що не є предметом цього кримінального провадження, або стосується характеру й окремих рис характеру підозрюваного, обвинуваченого (ч. 1 ст. 88 КПК України) [1, с. 303].

Утім КПК України пов'язує недопустимість доказу не лише з незаконністю його отримання, а й з недотриманням процесуальної форми його легалізації.

Відповідно до ч. 2 ст. 290 КПК України, у разі, якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень цієї статті, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази. Тобто суд не має права визнати такі докази допустимими.

Обов'язок сторони кримінального провадження щодо відкриття матеріалів іншій стороні передбачено в ч. 2 ст. 290 КПК України, відповідно до якої прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, зокрема будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості чи меншого ступеня винуватості обвинуваченого або сприяти пом'якшенню покарання. Сторони кримінального провадження зобов'язані здійснювати відкриття одна одній додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду.

Таким чином, невідкриття матеріалів сторонами в порядку ст. 290 КПК України є окремою підставою для визнання таких матеріалів недопустимими доказами.

На нашу думку, крім відкриття протоколів, у яких зафіксовано перебіг і результати проведення певних процесуальних дій, сторона кримінального провадження також повинна відкрити й ті матеріали, які є правовою підставою проведення таких дій (ухвали, постанови, клопотання). Це забезпечить можливість перевірки іншою стороною та судом допустимості результатів таких дій як доказів.

Поняття «невідкриття матеріалів іншій стороні провадження» охоплює також надання однією стороною таких матеріалів в апеляційному розгляді справи без доказів того, що клопотання про дослідження цих доказів подавали під час розгляду справи судом першої інстанції або вони стали відомі після ухвалення судового рішення.

Лише за умови дотримання такої процесуальної форми суд апеляційної інстанції відповідно до ч. 3 ст. 404 КПК України має право дослідити докази, які не були відкриті іншій стороні та не досліджені судом першої інстанції.

Кримінальне процесуальне законодавство не містить прямої заборони стороні кримінального провадження представляти в судовому засіданні матеріали, не відкриті іншій стороні. На таку обставину має зважати саме суд, який не має права визнати ці докази допустимими.

Надання стороною кримінального провадження в суді матеріалів, до яких не було надано доступ іншій стороні, і долучення їх як доказів на стадіях судового розгляду порушує принцип змагальності, відповідно до якого сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених КПК України. У цьому разі відповідна сторона вимушено має справу з новими доказами без достатніх можливостей і часу для їх спростування чи уточнення.

За умов, коли одній стороні кримінального провадження відомі всі докази, а інша сторона не володіє інформацією про них до моменту пред'явлення суду та позбавлена

можливості відреагувати на їх подання відповідним запереченням чи поданням власних доказів, порушується баланс інтересів у кримінальному процесі.

Невідкриття сторонами кримінального провадження одна одній матеріалів суттєво зменшує їх доказову базу, що негативно позначається на законності й обґрунтованості прийнятого судом рішення. Тому ч. 12 ст. 290 КПК України є процесуальною санкцією, котра застосовується судом до сторони кримінального провадження, що порушує своїми діями процесуальні права іншої сторони на поінформованість про весь обсяг доказів у справі.

Список використаних джерел

1. Рожнова В. В. Недопустимість доказів у кримінальному провадженні / В. В. Рожнова // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 301–306.